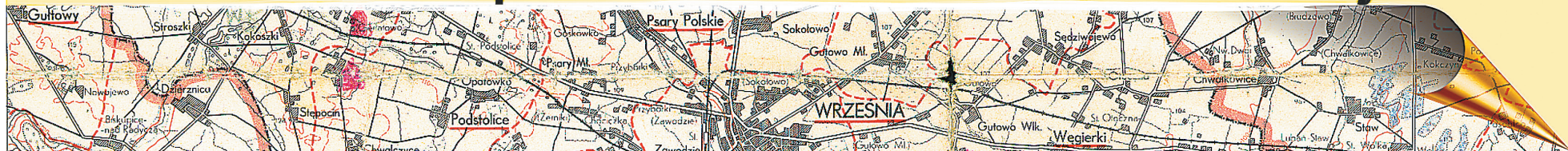

Września i powiat w czasach Polski Ludowej

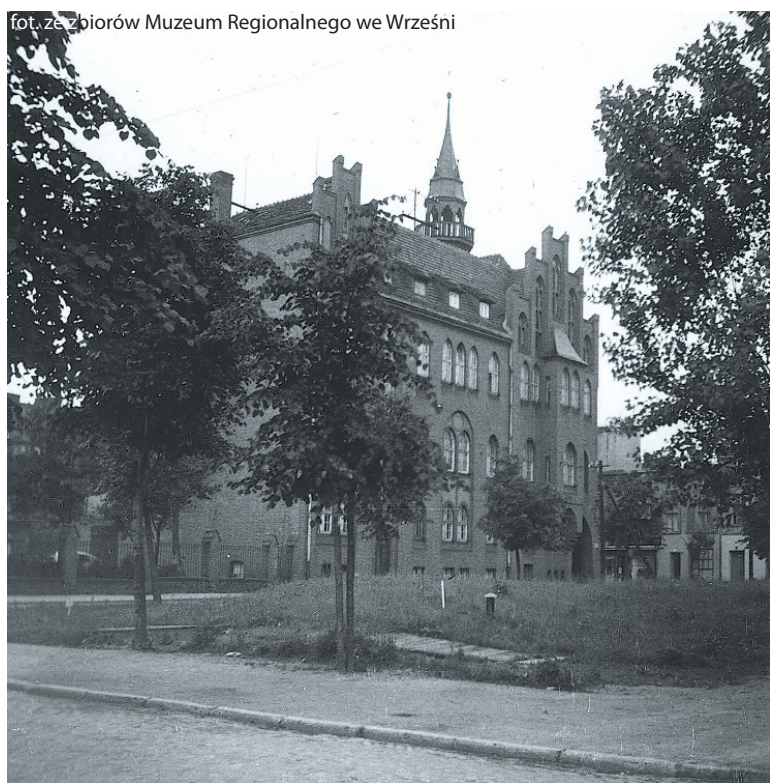

Zmiany administracyjne we Wrześni i powiecie

Miasto Września (1945-1973)

Miasto i Gmina Września (1973-1990)

fot. ze zbiorów Muzeum Regionalnego we Wrześni

Ratusz wrzesiński, widok od strony ulicy Fabrycznej, początek lat 60. XX w.

Na zebraniu obywatelskim w sali posiedzeń wrzesińskiego ratusza 27 stycznia 1945 roku powołano 16-osobową Miejską (Tymczasową) Radę Narodową we Wrześni. Wybrano też tymczasowego burmistrza, którym został Ignacy Szypulski, natomiast przedwojnemu faktycznemu burmistrzowi z 1939 roku, Antoniemu Zamysłowskiemu, powierzono funkcję wiceburmistrza. Inauguracyjne posiedzenie MRN we Wrześni odbyło się 8 lutego 1945 roku. Do składu rady dookooptowano jeszcze czterech obywateli, łącznie liczyła ona więc wtedy dwudziestu radnych. Pierwszym przewodniczącym MRN wybrano sędziego Tadeusza Wolskiego (bezpartyjnego, pracującego we Wrześni już przed wojną). Powołano też, pierwsze we Wrześni, 5-osobowe Prezydium MRN. Na posiedzeniu 23 kwietnia 1945 roku już 24-osobowa MRN dokonała ponownego wyboru Ignacego Szypulskiego na burmistrza miasta, a Antoniego Zamysłowskiego na jego zastępcę. Wybrano też pierwszy czteroosobowy Zarząd Miejski (Magistrat).

W latach 1945-1946 skład Miejskiej Rady Narodowej charakteryzował się bardzo dużą zmiennością; w końcu roku 1945 w jej składzie było tylko pięciu radnych z pierwszego, wybranego w styczniu tego roku, 16-osobowego składu, rok później

tylko czterech radnych z tego składu, mimo że ogólna liczba radnych w tym okresie wzrosła do trzydziestu dwóch.

W latach 40. kilkakrotnie dochodziło do zmian na stanowisku burmistrza i jego zastępcy. W roku 1947 najpierw ze stanowiska wiceburmistrza zrezygnował Antoni Zamysłowski (wkrótce zresztą zaczął być szykanowany za swą jawną religijność), kilka miesięcy później został odwołany burmistrz Ignacy Szypulski (złożył formalną rezygnację 25 listopada, przyjętą 5 grudnia 1947 roku). Wiceburmistrzem został właściciel „Nowej Apteki” Ludwik Patyk, a burmistrzem, od grudnia 1947 roku, Stanisław Nawrocki. Kolejne zmiany nastąpiły w roku 1949; na początku roku wybrano nowego wiceburmistrza – sędziego Kazimierza Drzewieckiego, a w końcu roku nowego burmistrza (jak miało się okazać ostatniego w Polsce Ludowej) – Henryka Kamińskiego.

Ustawa z 1950 roku zniósła urząd burmistrza, MRN nadal nie pochodząca z wyborów składała się z 29 radnych, z czego dwudziestu należało do PZPR, czterech do SD, trzech do SP oraz po jednym do ZSL i Związku Zawodowego Kolarzy.

Ostatnie posiedzenie „bezkadencyjnej”, nie pochodzącej z wyborów MRN, funkcjonującej od 1945 roku, z ciągle zmieniającą się liczbą i skła-

dem radnych, odbyło się w listopadzie 1954 roku. W grudniowych wyborach powołano we Wrześni Miejską Radę Narodową składającą się z pięćdziesięciu radnych, w tym trzydziestu kobiet. Powołano też nowe Prezydium MRN.

Pojęcie „prezydium” w latach 1950-1973 miało dwa znaczenia. Po pierwsze był to kilkusobowy organ wykonawczy rady (MRN i PRN), po drugie urząd, zatrudniający kilkunastu lub więcej urzędników dla realizacji decyzji rady i jej organu wykonawczego. Kolejne wybory do MRN, podobnie jak do PRN, odbyły się w latach 1961, 1965 i 1969. W okresie tym (lata 1961-1973) wieloletnim przewodniczącym Prezydium MRN we Wrześni był Józef Wiącek. W 1970 roku zrezygnował z tej funkcji, zostając przewodniczącym Zarządu Wrzeńskiej Spółdzielni Mieszkaniowej (pełnił równolegle funkcję zastępcy przewodniczącego MRN).

1 stycznia 1973 roku, w ramach reformy administracyjnej, zlikwidowano gromady, a utworzono jako najniższe jednostki władzy terenowej (a właściwie po dziewiętnastu latach przywrócono) gminy. Od tego

dnia i 70-osobowej Powiatowej Rady Narodowej, a także trzech odpowiednich urzędów z naczelnikami – Urzędu Powiatowego, Urzędu Miasta i Urzędu Gminy. W okresie tym naczelnikiem miasta był Zdzisław Rogoziński, a naczelnikiem gminy Edward Rydz.

W czerwcu 1975 roku, po likwidacji powiatu, Miasto Września przestało być samodzielną jednostką administracyjną. Wraz z Gminą Września stało się nową jednostką administracyjną pod nazwą Miasto i Gmina Września. Przekształceniu uległa MRN, która po „dopływie” radnych ze zlikwidowanej PRN i kilkudziesięciu radnych gminnych przyjęła nazwę Rady Narodowej Miasta i Gminy Września (RNMiG). Na swej pierwszej sesji 24 czerwca 1975 roku liczyła aż 137 radnych, co nastrożało trudności w znalezieniu sali obrad odpowiedniej wielkości. Przewodniczącą rady, zgodnie z przyjętą wówczas regułą, została Danuta Radoch, I sekretarz Miejsko-Gminnego Komitetu PZPR. Naczelnikiem Miasta i Gminy, którego rada nie wybierała, lecz rekomendowała wobec instancji wojewódzkiej (podobnie jak wcześniej naczelnika mia-

niły się wydarzenia z lat 1980-1983 (od Sierpnia '80 do stanu wojennego i jego skutków). W listopadzie 1981 roku przewodniczącym rady wybrano Stanisława Hudaka. W tym czasie nastąpiła też zmiana na stanowisku naczelnika Miasta i Gminy, Edwarda Rydza zmienił jego dotychczasowy zastępca Kazimierz Maciejewski.

W wyniku wyborów 17 czerwca 1984 roku powołana została 80-osobowa (67 mężczyzn i trzynaście kobiet) Rada Narodowa Miasta i Gminy we Wrześni kolejnej kadencji. Przewodniczącym został wybrany ponownie Stanisław Hudak, Ustawa z 1983 roku nakazywała wybór naczelnika Miasta i Gminy przez radę, ale z tej zasady skorzystano we Wrześni dopiero w roku 1986, po rezygnacji Kazimierza Maciejewskiego z urzędu naczelnika. Nowym naczelnikiem został dotychczasowy zastępca naczelnika MiG Tadeusz Andrzejczak.

Rada Narodowa Miasta i Gminy we Wrześni ostatniej w czasach Polski Ludowej kadencji rozpoczęła pracę 1 lipca 1988 roku. Na pierwszej sesji dokonano wyboru przewodniczącego rady, którym został Józef Wiącek. Skład polityczny rady niewiele różnił się od skła-

Września z lotu ptaka (samolot „Antek”), wrzesień 1961 roku

dnia do 31 maja 1975 roku Września była siedzibą trzech jednostek administracyjnych – powiatu wrzesińskiego, miasta Września oraz gminy Września, powstałej z połączenia gromad Września Północ i Września Południe oraz odpowiadających im trzech rad narodowych – 50-osobowej Miejskiej Rady Narodowej, 50-osobowej Gminnej Rady Naro-

sta, naczelnika gminy i naczelnika powiatu), został od 1 czerwca 1975 roku Edward Rydz, a jego zastępcą – Zdzisław Rogoziński. 5 lutego 1978 roku powołano w wyborach 70-osobową RNMiG we Wrześni kolejnej kadencji. Według ustalonej już reguły jej przewodniczącą została Danuta Radoch. Kadencja tej rady trwała wyjątkowo długo – sześć lat, do czego przyczy-

du z poprzedniej kadencji, było natomiast dwadzieścia radnych kobiet. W 1990 roku odbyły się ostatnie dwie sesje (w marcu i kwietniu) rady tej kadencji, po czym nastąpiły przyspieszone wybory.

Marian Torzewski

